

2on ESO

Música

2on Trimestre

Nom:

Professor: Francisco Ortega

2

ELS SECRETS DE LA MELODIA

Si el ritme és el motor de la música, els intervals melòdics són els transmissors de l'expressió dels sentiments.

Cada melodia gira al voltant d'un centre tonal que dona sentit al món sonor que crea. Cada món sonor (tonalitat) suggereix un color i proporciona uns efectes concrets tant a qui compon la melodia com a qui la interpreta o l'escolta.

Johann Sebastian Bach va saber fer un tema simple i genial utilitzant molt poques notes.

(Facsimil de la partitura original de l'obra L'ofrena musical, de J. S. Bach.)

Johann Sebastian Bach, amb les seves composicions, ha demostrat ser un bon coneixedor dels secrets de la melodia. En l'obra L'ofrena musical, va ser capaç d'expressar estima i respecte al seu rei, al qual l'obra anava dedicada, amb tan sols 20 notes i els intervals que aquestes notes creen.

Canon perpetuus super Thema Regium.

1.18-19 Escolta el ritme del tema de *L'ofrena musical* de Johann Sebastian Bach. Després escolta el tema real i descriu els sentiments que t'aporta quan s'afegeix la melodia.

Johann Sebastian Bach tocant l'orgue per al rei Frederic II de Prússia.

Avaluació inicial

1. Indica els intervals de semitò que trobis en el tema.
2. Recordes quines són i què són les alteracions?
3. Assenyala les alteracions que trobis en la partitura del tema de *L'ofrena musical*.
4. Què és una escala?
5. Escriu en el pentagrama totes les notes que coneguis.

Objectius a assolir

- Conèixer la representació gràfica de l'altura dels sons.
- Experimentar sensorialment els tipus d'intervals.
- Conèixer i saber utilitzar les unitats de mesura de l'altura.
- Entendre el concepte d'alteració i la seva utilització en una escala major i menor.
- Entendre el món tonal a partir de les escales i la seva modalitat.
- Saber utilitzar els patrons del mode major i menor en una escala.
- Experimentar les diferents respostes afectives entre el mode major i menor.
- Iniciar-se en el transport de melodies a altres tonalitats.
- Familiaritzar-se amb la tècnica vocal. ●

Pitàgores, filòsof i matemàtic grec que visqué entre el 580 i el 497 aC, descobrí les relacions intervàliques (quarta, quinta, ocatava i el to) gràcies al monocordi (instrument d'una sola corda).

Repassem l'altura dels sons

La música és un art que utilitza una sèrie de grafies, les notes, per representar els sons musicals en altura. Les unitats que mesuren les distàncies entre les notes són el to i el semitò.

- Les notes representen l'altura dels sons i les figures rítmiques representen les durades dels sons.

Nota (sense durada)

Durada (sense altura)

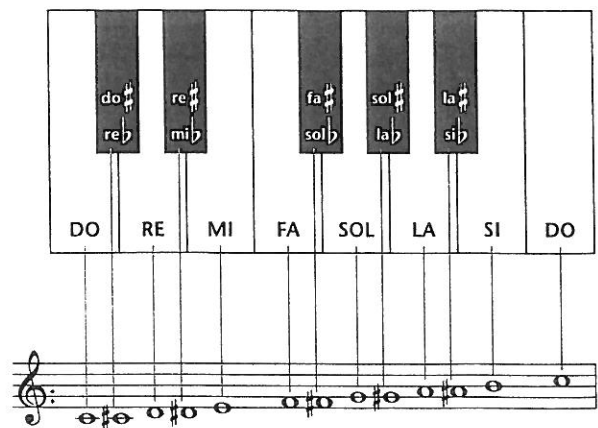
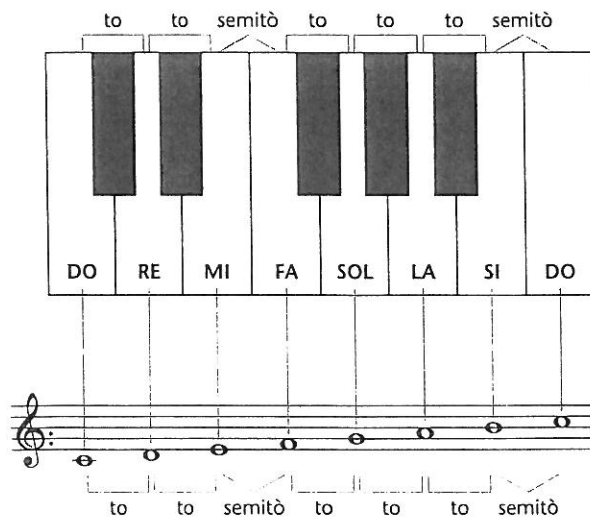
Nota amb durada

- L'interval és la distància en altura entre dues notes de l'escala musical.

Interval

- El to i el semitò són les unitats de mesura de l'altura dels sons.
- Existeixen set notes naturals entre les quals hi ha intervals de to i de semitò i cinc notes alterades que estan a una distància de semitò de les naturals. Per tant, entre un do i el do de l'escala superior hi ha 12 notes, set de naturals i cinc d'alterades.

- Les alteracions serveixen per modificar l'altura de la nota:
 - el sostingut (#) puja (↑) la nota un semitò (st) respecte de la nota natural;
 - el bemoll (b) baixa (↓) la nota un semitò (st) respecte de la nota natural;
 - el becaire (k) anul·la l'alteració.

Activitats

- 1.20 1. Escolta el tema de la peça «Havanera» de l'òpera *Carmen* de Bizet i segueix-ne la partitura dient el nom de les notes de la melodia.

2. Indica quins intervals del tema anterior són de to i quins de semitò.
3. Experimenta quina sonoritat i expressió dóna una melodia amb un seguit d'intervals de semitò. Descriu la sensació que et produeix aquesta sonoritat.

- 1.21 4. Escolta la melodia de la peça *Enigma* de Joan Vilà i segueix-la a la partitura. Observa la utilització de les alteracions per crear els intervals de semitò que volia l'autor.

5. Copia els sons de sota i grafia'ls segons les indicacions següents:

- a) puja'l un semitò b) baixa'l un semitò c) anul·la'n l'alteració

- d) baixa'l un semitò e) puja'l un semitò f) anul·la'n l'alteració

6. Crea una melodia seguint les pautes següents i interpreta-la.

- a) El compàs ha de ser 6/8.
- b) Fes quatre compassos amb final 1 i final 2.
- c) Utilitza l'escala de sol major (sol, la, si, do, re, mi, fa \sharp , sol).
- d) Fes que hi predominin els intervals de segona menor.

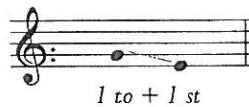
Gioseffo Zarlino

Compositor i teòric musical del període del Renaixement (va néixer l'any 1517 i va morir el 1590), Zarlino va elaborar la teoria que la música era capaç de «moure els sentiments» dels éssers humans. Aquesta teoria es fonamentava en el fet que el compositor havia de conèixer la matèria melòdica (els intervals) per causar uns sentiments determinats en el públic (tristor, alegria, etc.).

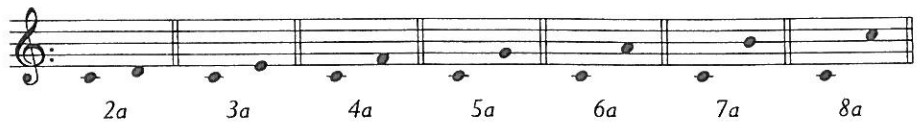
Descriure intervals

Per descriure i analitzar els intervals és necessari **quantificar-los** i **qualificar-los**. Es tracta de dues nocions matemàtiques de la música, necessàries per mesurar una cosa tan abstracta com és la distància en altura entre els sons, que no es veu i només se sent.

Quantificar un interval vol dir comptar quants tons i semitons hi ha entre dues notes.

Qualificar un interval vol dir comptar quantes notes hi ha entre la primera i l'última nota de l'interval, incloent-hi aquestes dues notes.

Així, doncs, es poden donar intervals de segona, tercera, quarta, quinta, sexta, setèma i octava.

Els intervals			
Qualificació	Quantificació		
Segones	1 semitò 2a menor	1 to 2a major	
Terceres	1 to i 1 semitò 3a menor	2 tons 3a major	
Quartes	2 tons 4a disminuïda	2 tons i 1 semitò 4a justa	
Quintes	3 tons 5a disminuïda	3 tons i 1 semitò 5a justa	
Sextes	4 tons 6a menor	4 tons i 1 semitò 6a major	
Setèimes	5 tons 7a menor	5 tons i 1 semitò 7a major	
Octaves	5 tons i 1 semitò 8a disminuïda	6 tons 8a justa	

Aquestes són les nocions teòriques; ara bé, el més difícil és deduir els intervals auditivament:

1.22-23-24-25-26-27-28-29 Escolta els intervals que es donen en els començaments d'aquestes cançons i després practica'ls amb el teu instrument.

<p>(a)</p> 	<p>(b)</p>
<p>(c)</p> 	<p>(d)</p>
<p>(e)</p> 	<p>(f)</p>
<p>(g)</p> 	<p>(h)</p>

Activitats

7. Amb l'ajuda del teclat dibuixat que hi ha al final del llibre, qualifica i quantifica els intervals següents:

- 1.30 8. Els intervals que pots escoltar en aquesta audició són els que has treballat abans en els començaments de les cançons. Identifica'ls i escriu-los a la llibreta de música.
- 1.31 9. Revisa totes les melodies de la primera unitat i analitza els intervals de cada un dels començaments. Després torna a escoltar les melodies i identifica-les.
10. Escriu a la teva llibreta de música intervals melòdics ascendents i descendents de diferent tipus. Practica'ls amb el teu instrument i interpreta'ls perquè els teus companys i companyes de la classe els identifiquin.

Graus de l'escala

Cadascun dels tons d'una escala constitueix un grau de l'escala. Els graus es numeren amb xifres romanes. La tònica és el primer grau (I) i la dominant és el cinquè grau (V).

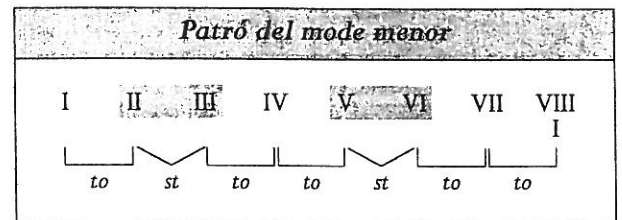
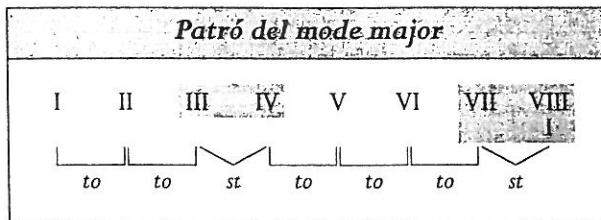
El món tonal

La tonalitat és un món sonor amb una escala pròpia que gira al voltant d'un centre tonal (tònica), el qual representa el primer grau de l'escala (I tònica).

Com que una escala està formada per un seguit de notes ordenades en altura a partir d'una nota qualsevol, hi ha tantes notes com escales i tantes escales com tonalitats.

La modalitat o mode determina on estan situats els semitons en una escala. Hi ha dos modes, que segueixen dos patrons diferents:

Cada tonalitat està formada per un centre tonal (tònica) a partir del qual es construeix una escala seguint el patró del mode major o del mode menor.

$Tonalitat = I \text{ tònica} + \text{escala de mode major o de mode menor.}$
 $Re \text{ major} = re + \text{escala amb patró de mode major}$
 (Tonalitat) (I tònica)

Hi ha 42 tonalitats

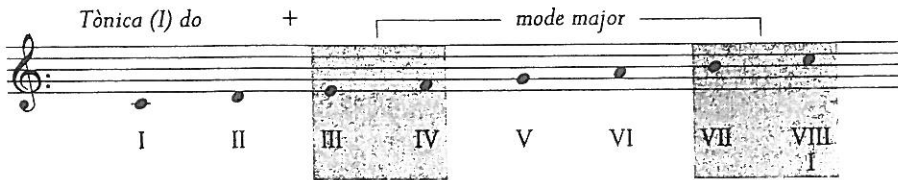
21 majors		21 menors	
7	— (I natural)	—	7
7	— (I #)	—	7
7	— (I b)	—	7

Com construir una escala

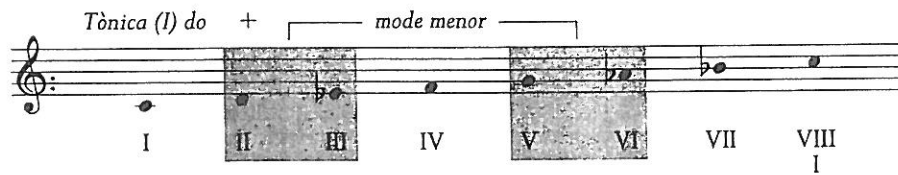
Per construir una escala, major o menor, s'ha de seguir el procés següent:

1. Partir de la tònica (I) i arribar fins a tornar a trobar la tònica.
2. Utilitzar el patró de mode major o el de mode menor.
3. Utilitzar les alteracions que calguin (sostinguts i bemolls) per mantenir els intervals de to i semitò del patró.

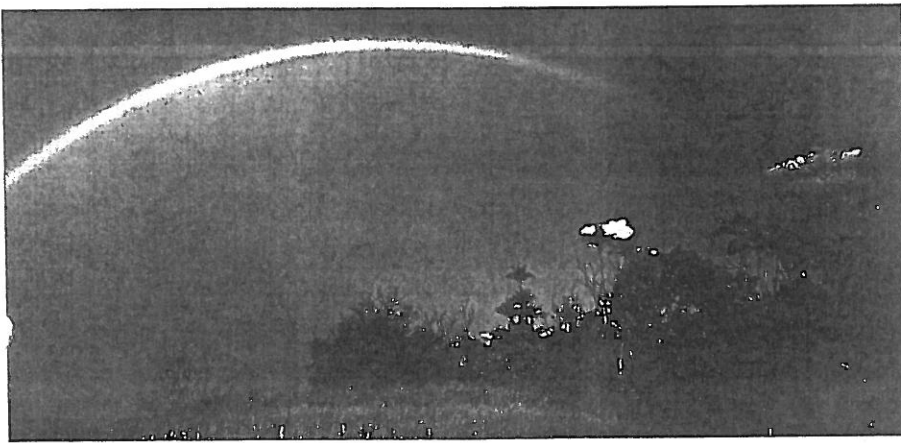
Fixa't en com es construeixen les escales de do major i do menor:

Escala de do major = tonalitat de do major

Escala de do menor = tonalitat de do menor

El món de les tonalitats és com un arc de Sant Martí sonor.

Activitats

11. Copia a la teva llibreta de música les escales de re i de sol. Completa-les amb les alteracions que calguin perquè siguin una escala de re major i de sol major. Després, fes el mateix per construir les escales de re menor i de sol menor.

A c t i v i t a t s

Activitats d'avaluació

1. Digues quina és la diferència entre una nota i una figura rítmica.
2. Què és un interval?
3. Quines són les unitats de mesura de l'altura dels sons?
4. Escriu en el pentagrama de la teva llibreta de música totes les notes que coneguis.
5. Quines són les alteracions? Per a què serveixen? Es posen davant o darrere de la nota?
6. Digues quina diferència hi ha entre un interval de tercera, un de quarta i un de quinta.
7. Qualifica i quantifica la relació intervàlica entre les notes do, mi i sol: do-mi, mi-sol, do-sol. Busca altres exemples com aquest.
8. Escriu el patró intervàlic de l'escala en mode

major i en mode menor.

9. Explica què vol dir que una melodia està escrita en la tonalitat de re major.
10. Escriu a la teva llibreta de música les escales de la major i de la menor.
11. Escolta Louis Armstrong en un fragment de *What a wonderful world*, de Georg D. Weiss i George Douglas, i Barbara Hendricks en un fragment de «Summertime» de l'òpera *Porgy and*

Bess, de George Gershwin. Descriu els timbres de veu. Després busca a l'apartat de repertori la partitura de *What a wonderful world* i canta-la. Prèviament, fes unes vocalitzacions.

Activitats de reforç

1. Escriu a la teva llibreta l'escala de do major i, al costat, la de do menor. Explica'n les diferències.
2. Grafia els símbols de sostingut, bemoll i becaire.

Activitats d'ampliació

1. Escull tres cançons i digues per quin interval comencen. Després descriu els intervals.
2. Pitàgores descobrí les relacions intervàliques gràcies al monocordi (instrument d'una sola corda). Agafà la corda, la va dividir exactament per la meitat i va descobrir que produïa una nota una octava més aguda que la corda sencera. Després va dividir la corda en quatre parts i va descobrir que si en feia vibrar les tres quartes parts obtenia un interval de quarta respecte de la nota produïda per la corda sencera. Finalment, va dividir la corda en tres parts i va veure que la vibració corresponent als dos terços de la longitud total de la corda donava un interval de quinta respecte de la nota produïda per la corda sencera. Dibuixa una corda i dedueix, segons l'explicació anterior, la llargada que haurien de tenir unes cordes que produeixen notes amb les següents relacions intervàliques respecte de la nota que dona la corda inicial: octava justa, quarta justa i quinta justa.
3. Tria un tema musical i transporta'l a una altra tonalitat.

A r a e t t o c a a t u

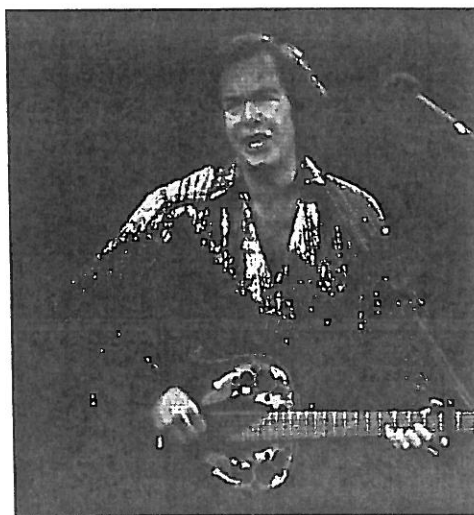

Red, red wine

Neil Diamond

Activitats

1. Escolta la cançó *Red, red wine*, llegeix-ne la partitura i interpreta-la. Després, digues per quin interval comença la melodia i fes una descripció d'aquest interval; a més, assenjala tots els intervals de 3a que hi ha a la cançó i quantifica'ls.

El cantant i compositor Neil Diamond durant una actuació.

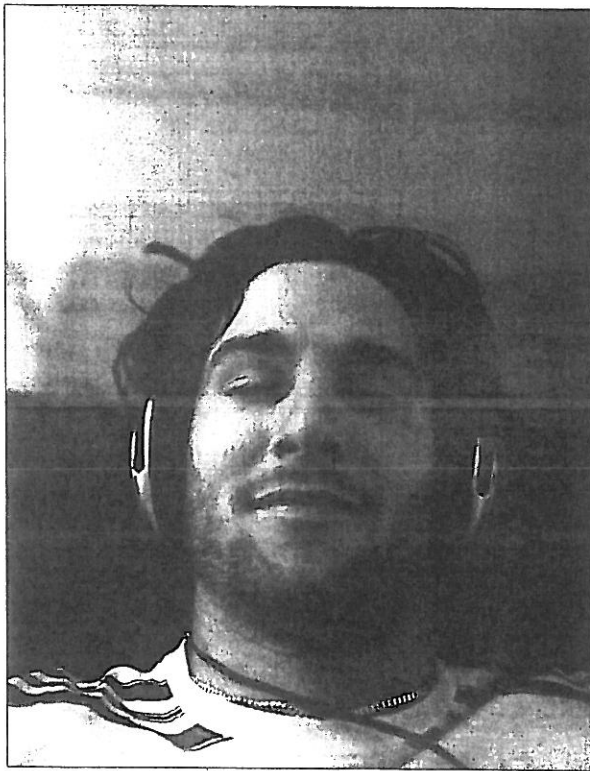
Reflexiona sobre...

Les emocions en els modes

La modalitat representa directament l'**ambient** i el **caràcter** del missatge que es vol transmetre.

Per tant, dues escales que tinguin una mateixa tònica, però diferent mode, ens transmetran emocions diverses i l'oient donarà **una resposta corporal i emocional diferent en cada cas**.

La musicoteràpia aprofita aquest aspecte de la música per ajudar aquelles persones que tenen problemes emocionals.

Quan escoltes música, el cos i les emocions sempre responen als seus missatges.

Avalua't

1. Tria quatre cançons que t'agradin, dues en mode major i dues en mode menor.
Intenta descriure per escrit quines emocions et provoca el mode major i quines, el mode menor.
2. En el segle XVI, el *mode major* transmetia *felicitat i brillantor*, i donava un caràcter *extravertit, dinàmic i alegre* a la música; el *mode menor*, en canvi, atorgava a la música *tristesa i foscor*, donant un caràcter *intimista i trist*.
Digues què transmeten per a tu aquests dos modes en el segle XXI, prenent com a referència la música que escoltes habitualment.

Viu situacions noves i descobreix...

La música-emoció

S'entén com a **música-emoció** tot aquell tipus de música en la qual la melodia és l'element amb més intensitat expressiva. Per tant, si el ritme transmet sensacions, la melodia aportarà les passions i emocions més intenses.

Al músic nord-americà George Gershwin (1898-1937), li agradava dir que la música era una «ciència emocional». Cada compositor té unes tonalitats favorites en funció de l'emoció que vol transmetre. Per exemple, el gran compositor alemany Johann Sebastian Bach (1685-1750) tenia predilecció pel món tonal de l'escala de si menor.

Per tant, les tonalitats s'han associat a qualitats emocionals en forma de **colors sonors**. Alguns psicòlegs musicals han definit els **colors sonors** de les melodies pel seu volum, densitat i pes, i han dit el següent:

- les melodies agudes són petites, estretes i primes; fermes i anguloses; elevades i àgils.; provoquen relaxació.
- les melodies greus són grans i voluminoses; toves i poroses; pesades i feixugues; provoquen excitació i neguit.

Experimenta

Interpreta en tres tonalitats diferents aquesta cançó tan coneguda.

Després explica el següent:

- el color sonor que té cada tonalitat;
- quina tonalitat t'agrada més i per què;
- si les teves sensacions tenen res a veure amb l'altura de la melodia.

Musical notation for the first staff, labeled "Sol major". The melody is written in treble clef, 2/4 time, and consists of a sequence of eighth and quarter notes.

Musical notation for the second staff, labeled "Do major" and "Fa major". The melody is written in treble clef, 2/4 time, and consists of a sequence of eighth and quarter notes.

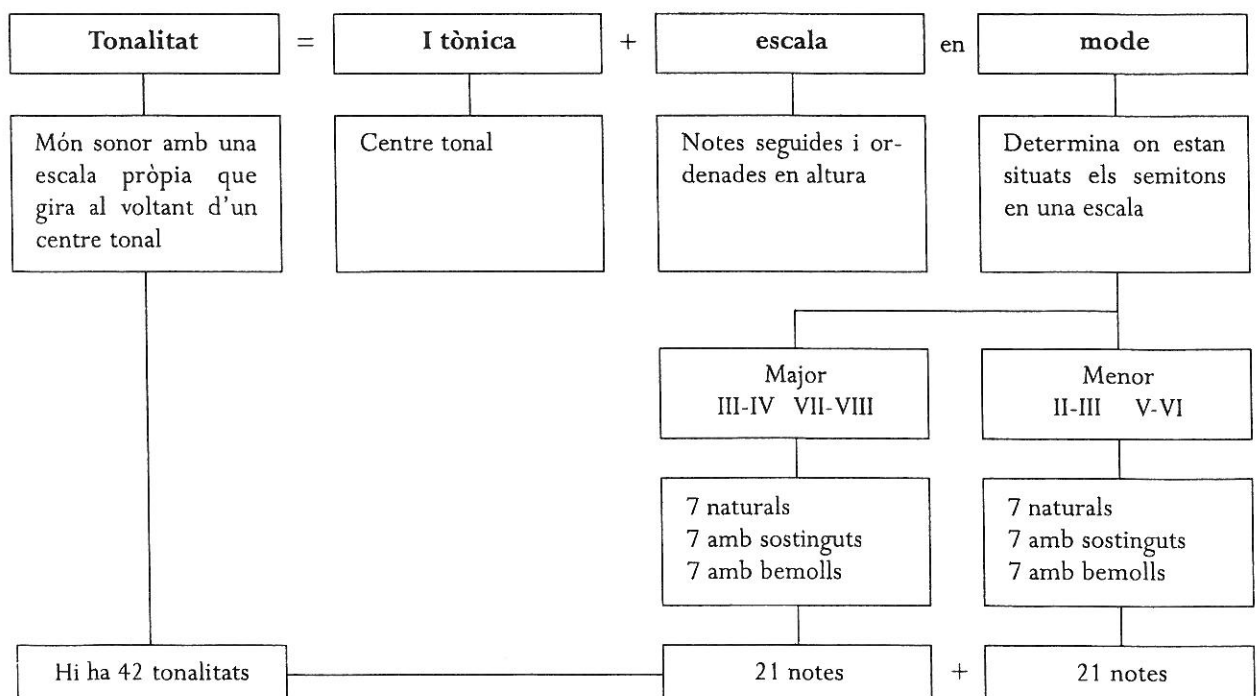
Musical notation for the third staff, showing two staves of music. The melody is written in treble clef, 2/4 time, and consists of a sequence of eighth and quarter notes.

Conceptes melòdics bàsics

GRAFIA I MESURA D'ALTURA

- **Notes:** representen l'altura dels sons:
 - 7 notes naturals;
 - 7 notes amb sostinguts (alterades);
 - 7 notes amb bemolls (alterades).
- **Interval:** és la distància en altura entre dues notes de l'escala musical.
- **Descripció d'un interval:**
 - **Quantificar:** comptar quants tons i semitons hi ha entre les dues notes de l'interval.
 - **Qualificar:** comptar quantes notes hi ha entre la primera i l'última nota de l'interval, incloent-hi aquestes dues notes.
- **Unitats de mesura:** el to i el semitò.
- **Alteracions:** serveixen per modificar l'altura de la nota.
- **Tipus d'alteracions:**
 - el sostingut (#) puja la nota un semitò respecte de la nota natural;
 - el bemoll (b) baixa la nota un semitò respecte de la nota natural;
 - el becaire (h) anul·la l'alteració.

EL MÓN TONAL

La logopèdia

Hem entrevistat la logopeda Laura González perquè ens expliqui en què consisteix la seva feina i quines són les característiques principals de la logopèdia.

Pregunta. Què és la logopèdia?

Resposta. La logopèdia és la disciplina que tracta els trastorns del llenguatge, la parla i la veu. La funció d'un logopeda és, per tant, reeducar o educar les persones amb dificultats en alguna d'aquestes àrees.

P. Què vols dir amb trastorns de la parla?

R. Quan parlem de trastorns de la parla fem referència principalment a les dificultats articulatòries que poden presentar algunes persones. Tots hem sentit alguna vegada algú que no sap pronunciar la /r/ o la /s/, i aquest fenomen es pot donar en molts altres fonemes. De vegades la causa d'aquesta mala articulació és anatòmica, per exemple un llavi leporí o un frenell lingual curt. Altres vegades no hi ha una causa aparent i només cal ajudar la persona a trobar el moviment articulatori correcte per a la producció d'aquell so.

P. I quan parles de trastorns del llenguatge, a què fas referència?

R. Per trastorns del llenguatge entenem un gran grup de trastorns que afecten l'organització del llenguatge en relació al sistema nerviós central. Dins d'aquest grup trobem patologies conegudes, com ara la dislèxia, les afàsies o els trastorns del llenguatge. Totes aquestes patologies comporten alguna dificultat a l'hora de codificar, emmagatzemar o decodificar el llenguatge, ja sigui de manera oral o escrita.

P. Què són els trastorns de la veu?

R. Anomenem trastorns de la veu el conjunt de trastorns d'origen orgànic (és a dir, ocasionats per un defecte en el propi òrgan) o funcional (per la utilització que es fa d'aquest òrgan) que causen una alteració aïllada o combinada dels paràmetres de la veu: intensitat, to i timbre.

La tasca del logopeda, en coordinació amb el metge otorinolaringòleg, serà retornar l'eficiència de la veu.

Sovint s'ha donat poca importància a aquest tipus de trastorns, però cal que siguem conscients que la veu és el suport de la comunicació oral i, com a tal, és important mantenir-la en bones condicions.

P. Què podem fer per prevenir els trastorns de la veu?

R. Hem de ser conscients que és molt important mantenir en bones condicions tots els elements que intervenen en l'emissió de la veu: l'aparell respiratori, l'aparell fonador i els ressonadors i, en relació amb tots aquests, la posició corporal. Cal evitar aquells elements que resultin perjudicials per a la veu, com ara el tabac o els canvis bruscos de temperatura, i aquelles accions que la poden malmetre, com cridar o parlar prolongadament amb una intensitat elevada.

Mantenir una correcta postura corporal durant la fonació també ens ajudarà a mantenir la nostra veu en les millors condicions.

Els trastorns de parla o els sobreesforços vocals que requereixen algunes professions fan que la figura del logopeda comenci a ser molt habitual.

R e p e r t o r i

Rock Around the Clock (Unitat 1)

Max C. Freedman / James E. Myers

7

13

19

26

31

37

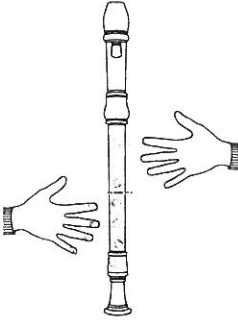
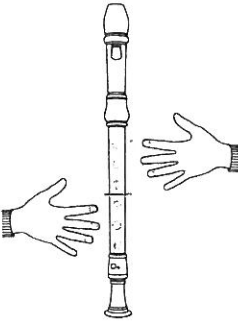
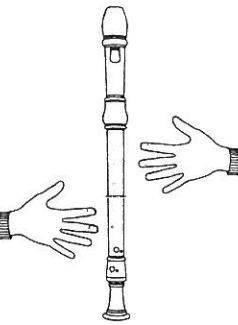
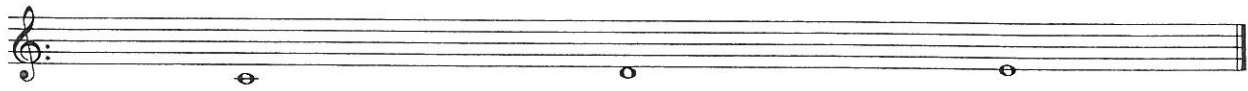
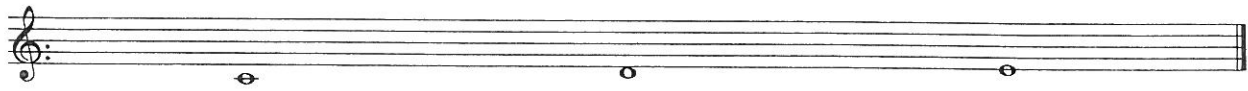
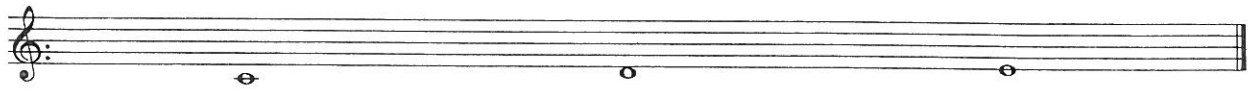
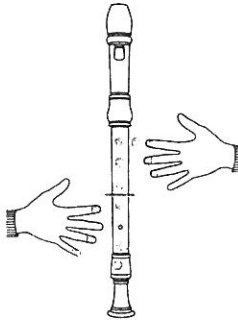
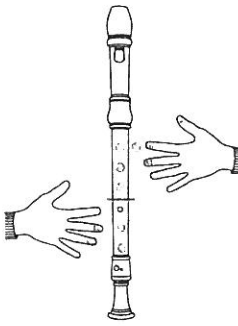
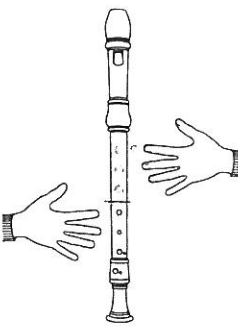
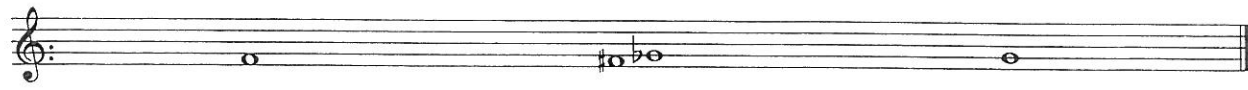
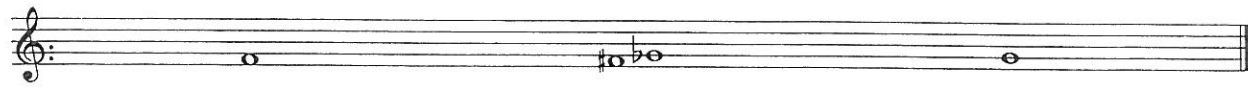
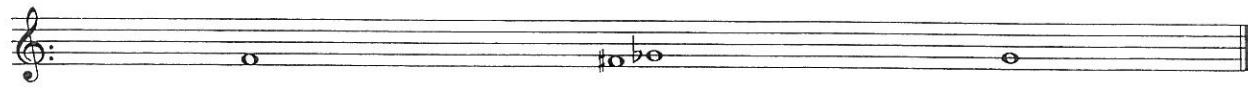
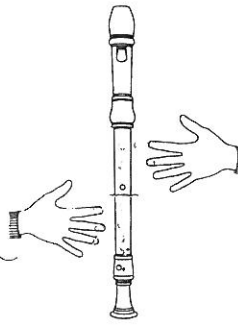
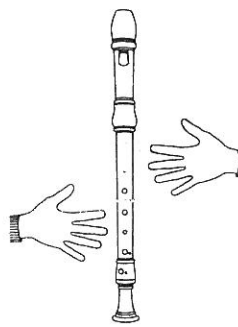
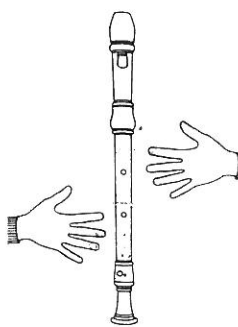

43

A

B

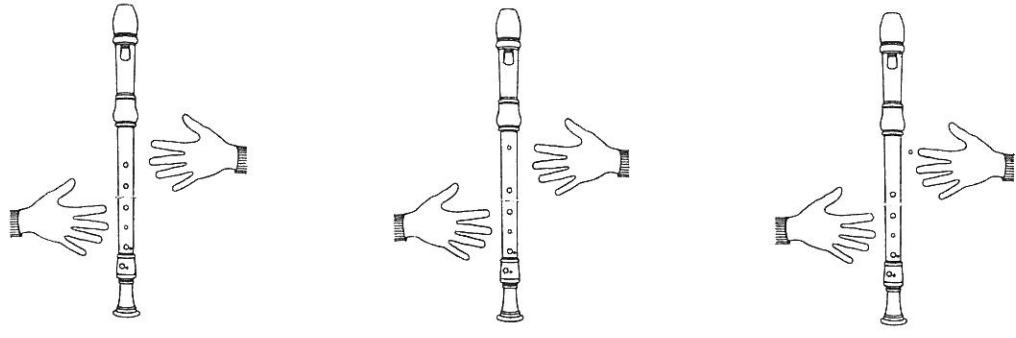
D S amb repetició Final

Taula de digitacions (flauta soprano)

		
		
do	re	mi
		
		
fa	fa# solb	sol
		
		
sol# lab	la	la# sib

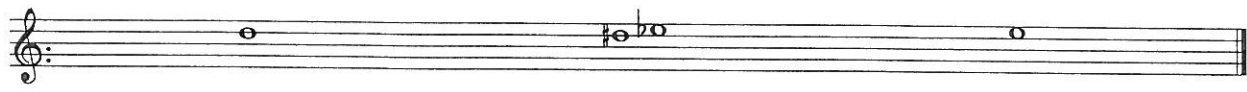
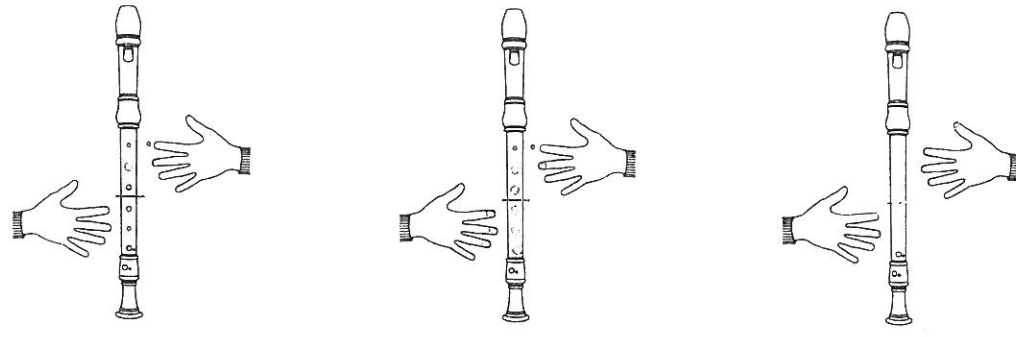
Taula de digitacions (flauta soprano)

si

do'

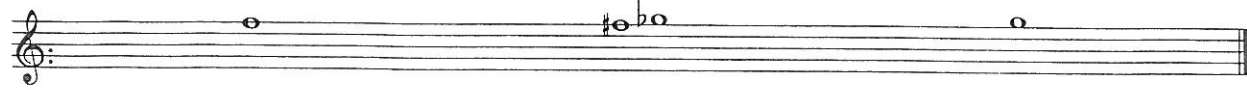
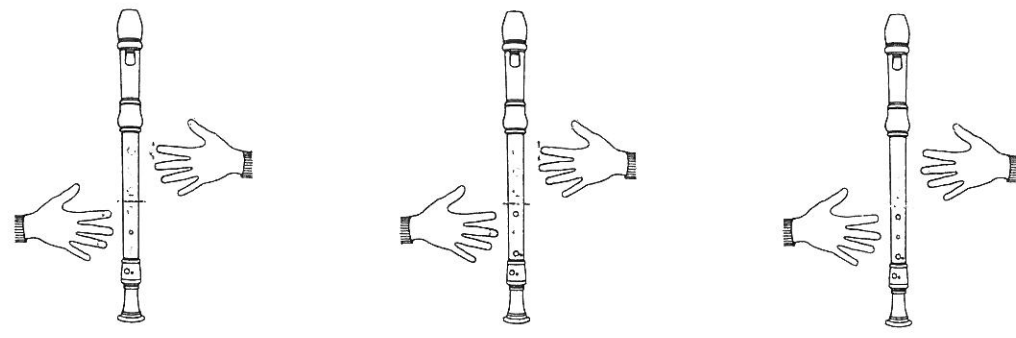
do#' reb'

re'

re#' mib'

mi'

fa'

fa#' solb'

sol'

